

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Нестеренко В.Ю., канд. екон. наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Осьмірко І.В., канд. екон. наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені

Г.С. Сковороди

Синиця Т.В., канд. екон. наук, доцент

м. Київ, Україна

Постановка проблеми. Ефективне управління підприємством передбачає якісну реалізацію усіх видів його діяльності. Серед усіх видів поточної діяльності підприємства головними та такими, що визначають загальну результативність, є економічна та фінансова діяльність. Отже, саме від ефективності зазначених видів діяльності та якості аналітичних висновків щодо організації відповідних процесів залежить загальний стан підприємства та перспективи його економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам ефективної організації фінансово-економічної діяльності підприємства присвятила свої роботи велика кількість дослідників, таких як Гуменюк М.М, Стрілак Ю.В., Книшек О. О., Тарасенко Ю. О., Носирев О.О., Пілецька С.Т., Фірман Н.Я., Вашків О.П., Хаджинова О.В., Курятник М.С., Халатур С.М., Кубасова Є.М. та інші. Значна частина науковців в своїх роботах зосередила увагу на дослідженні сутності фінансової та економічної діяльності підприємства, а також принципах, що визначають рівень їх ефективності [1-5]. Інша група авторів досліджує також фактори впливу на фінансово-економічну діяльність підприємства та формує перелік показників, які мають бути проаналізовані для комплексної оцінки результатів фінансово-економічної діяльності підприємства [6, 7].

Невирішені складові загальної проблеми. Не зважаючи на значну кількість досліджень, подальшого розгляду потребує проблема формування комплексного підходу до проведення аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства, який дозволив би врахувати фактори впливу та сформував відповідний перелік показників оцінювання.

Формулювання цілей статті. Метою статті є формування підходу до аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства на основі визначення факторів прямого та опосередкованого впливу та відповідних груп аналітичних показників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для побудови об'єктивної системи аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства необхідним є

чітке розуміння сутності цих видів діяльності. На даний момент в науковій літературі все ще не існує єдиного бачення сутності та змісту як фінансової, так і економічної діяльності підприємства.

Аналізуючи погляди дослідників на визначення сутності фінансової діяльності підприємства, можна виокремити наступні погляди [1-6]: це діяльність підприємства, спрямована на формування і розподіл фінансових ресурсів; діяльність з фінансового посередництва; діяльність з організації використання фінансових інструментів в умовах підприємства; діяльність по забезпеченню підприємства фінансовими ресурсами; діяльність по мобілізації фінансових ресурсів підприємства задля досягнення визначених власником цілей економічного розвитку підприємства, тощо. Стосовно визначення сутності економічної діяльності підприємства можна відмітити серед науковців більшу погодженість думок. Отже, за економічною сутністю, це сукупність дій на всіх рівнях господарювання, в результаті яких за допомогою виробництва та обміну ресурсами і продукцією відбувається задоволення усіх потреб підприємства і споживачів. Зрозуміло, що метою управління фінансово-економічною діяльністю в умовах комерційного підприємства є досягнення найвищих показників ефективності, яку, на наш погляд, доцільно розуміти, як співвідношення результату (ефекту) з витратами, що викликали цей ефект [7].

Грунтуючись на наведених висновках про сутність фінансової та економічної діяльності підприємства та загальному принципі розуміння їх ефективності, можна сформувати перелік факторів, які спричиняють свій вплив на аналізовані види діяльності підприємства, а тому мають бути об'єктами аналізу. Використовуючи результати дослідження [8, 9], можна сформувати наступний перелік факторів впливу на ефективність фінансово-економічної діяльності підприємства, який наведено на рис. 1.

Говорячи про фактори впливу на ефективність фінансово-економічної діяльності підприємства, слід визначитись також зі ступенем підлеглості факторів управлінському впливу менеджменту підприємства, бо, зрозуміло, що переважна кількість з переліку зовнішніх факторів впливу потребують лише ефективної адаптації.

Отже, говорячи про ефективність фінансово-господарської діяльності, можна зробити висновок, що вона є узагальненим результатом ефективності використання всіх ресурсів підприємства – трудових, матеріальних, виробничих, фінансових.

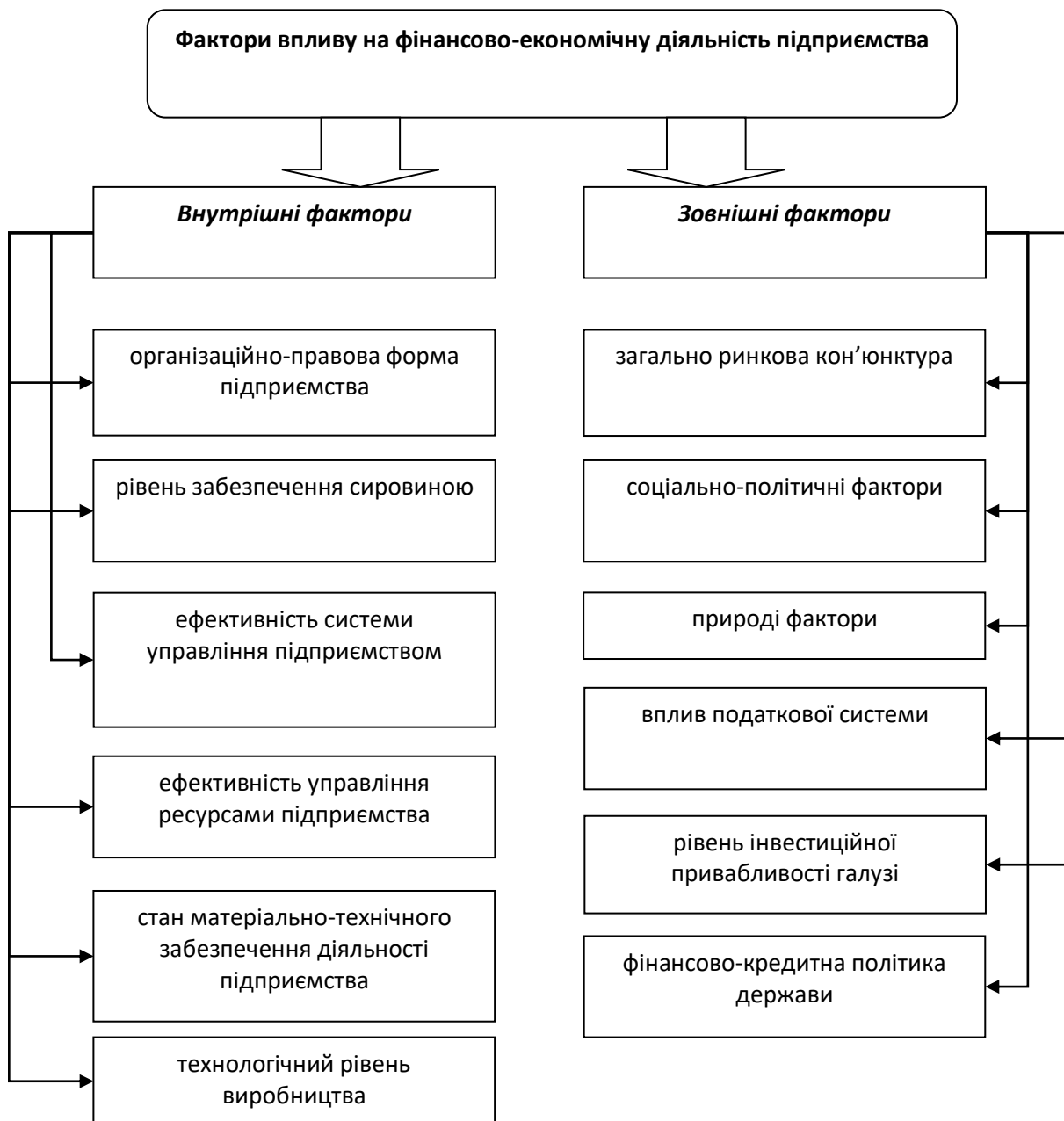

Рис. 1. Фактори впливу на фінансово-економічну діяльність підприємства

Джерело: систематизовано авторами на основі [8, 9]

Таким чином, відповідно, можна визначити і напрямки підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства, серед яких слід відзначити:

- заходи з підвищення ефективності використання основних та оборотних засобів, а також трудових ресурсів;
- заходи з організаційного вдосконалення підприємства в розрізі вдосконалення його організаційної структури та вдосконалення організації господарських процесів;

- заходи з технологічного вдосконалення підприємства за рахунок впровадження досягнень НТП.

Дієвість наведених засобів в процесі аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства можна оцінити за допомогою відповідних груп показників. Відповідно до досліджень [10], можна сформувати групи показників оцінювання ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства на основі показників оцінювання ефективності використання:

- основних засобів;
- матеріальних ресурсів;
- трудових ресурсів.

Однак, на наш погляд, відповідно до розуміння змісту фінансово-економічної діяльності підприємства, перелік груп показників має бути доповненим блоком показників, що оцінюють ефективність використання фінансових ресурсів підприємства.

Таким чином, перелік показників, за допомогою яких має реалізовуватися процес аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства має бути наступним:

- показники ефективності використання основних засобів: фондоддача, фондомісткість, фондорентабельність;

- показники ефективності використання матеріальних ресурсів: рентабельність продажів, рентабельність продукції, рентабельність операційної діяльності, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність інвестицій;

- показники ефективності використання трудових ресурсів: продуктивність праці, трудомісткість продукції, виробіток;

- показники ефективності використання фінансових ресурсів: показники ділової активності, показники фінансової стійкості, показники ліквідності, показники фінансової рентабельності.

Аналізуючи порядок розрахунку зазначених показників, можна сформувати перелік факторів прямого впливу на ефективність фінансово-економічної діяльності підприємства в цілому та визначити параметри діяльності підприємства, які є основою для проведення процедури відповідного аналізу, а саме:

- доходи;
- витрати;
- фінансовий результат від операційної діяльності;
- фінансовий результат від фінансової діяльності;
- фінансовий результат від іншої діяльності;
- загальна сума прибутку від звичайної діяльності;
- загальна сума витрат звичайної діяльності.

Отже, наведені параметри є базою для проведення аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства та обґрунтування ефективних управлінських рішень.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, ефективна та об'єктивна система аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства повинна базуватися на узагальнюючому підході при формуванні переліку показників оцінювання, який має охоплювати показники використання основних засобів, матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, а також враховувати всі фактори впливу.

Перелік посилань

1. Гуменюк М. М., Стрілак Ю. В. Фінансово-економічний механізм забезпечення ефективності функціонування підприємства: теоретико-методологічний аспект. *Причорноморські економічні студії*. 2017. №22. С. 91–95.
2. Книшек О. О., Тарасенко Ю. О. Фінансовий аналіз діяльності підприємства в умовах економічної нестабільності. *Економічний простір*. 2018. №139. С. 171–181.
3. Носирев О. О. Вплив зовнішніх факторів на фінансові результати машинобудівних підприємств України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 10. С. 47–51.
4. Пілецька С. Т. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства в системі антикризового управління. *Економічний аналіз*. 2016. №2. С. 139–145.
5. Фірман Н. Я., Вашків О. П. Економічна сутність фінансового результату підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2019. №5. С. 162–168.
6. Хаджинова О. В., Курятник М. С. Теоретичні аспекти забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств України. *Theoretical and Practical Aspects of Economics and Intellectual Property*. 2018. №18. С. 120–126.
7. Халатур С. М., Кубасова Є. М. Особливості фінансової діяльності підприємств сільськогосподарської галузі. *Економіка та держава*. 2017. №8. С. 53–56.
8. Григораш О. В., Терьошина Ю. О. Ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств України. *Бізнес інформ*. 2017. №11. С. 221–226.
9. Григораш О. В., Булигіна Д. О. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємств. *Приазовський економічний вісник*. 2018. №6 (11). С. 154–158.
10. Степаненко О. І. Аналітична оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2016. №3. Т.21. С. 206–212.

References

1. Humeniuk, M. M., Strilak, Yu. V. (2017), Financial and economic mechanism for ensuring the efficiency of the enterprise: theoretical and methodological aspect [Finansovo-ekonomichnyi mekhanizm zabezpechennia efektyvnosti funktsionuvannia pidpriumstva: teoretyko-metodolohichni aspekt], *Black Sea Economic Studies*, No. 22, P.91–95.

2. Knyshek, O. O., Tarasenko, Yu. O. (2018), Financial analysis of the enterprise in conditions of economic instability [Finansovyi analiz diialnosti pidpriemstva v umovakh ekonomichnoi nestabilnosti], *Economic space*, No. 139, P. 171–181.
3. Nosyriev, O. O. (2016), Influence of external factors on financial results of machine-building enterprises of Ukraine [Vplyv zovnishnikh fa, ktoriv na finansovi rezultaty mashynobudivnykh pidpriemstv Ukrainy], *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, No.10, P. 47–51.
4. Piletska, S. T. (2016), Assessment of the financial and economic condition of the enterprise in the crisis management system [Otsinka finansovo-ekonomichnoho stanu pidpriemstva v systemi antykryzovoho upravlinnia], *Economic analysis*, No. 2, P. 139–145.
5. Firman, N. Ya., Vashkiv, O. P. (2019), The economic essence of the financial result of the enterprise [Ekonomichna sutnist finansovoho rezultatu pidpriemstva], *Economics and business management*, No. 5, P. 162–168.
6. Khadzhyanova, O. V., Kuriatnyk, M. S. (2018), Theoretical aspects of ensuring financial and economic security of Ukrainian enterprises [Teoretychni aspekty zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv Ukrainy], No. 18, P. 120–126.
7. Khalatur, S. M., Kubasova, Ye. M. (2017), Features of financial activity of agricultural enterprises [Osoblyvosti finansovoi diialnosti pidpriemstv silskohospodarskoi haluzi], *Economy and state*, No. 8, P. 53–56.
8. Hryhorash, O. V., Teroshyna, Yu. O. (2017), Efficiency of financial and economic activity of Ukrainian enterprises [Efektyvnist finansovo-hospodarskoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy], *Biznes inform*, Kharkiv, No. 11, P. 221–226.
9. Hryhorash, O. V., Bulyhina, D. O. (2018), Factors for improving the efficiency of enterprises [Faktyory pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti pidpriemstv], *Priazovsky Economic Bulletin*, No. 6(11), P. 154–158.
10. Stepanenko, O. I. (2016), Analytical assessment of the effectiveness of financial and economic activities of the enterprise [Analychna otsinka efektyvnosti finansovo-hospodarskoi diialnosti pidpriemstva], *Bulletin of ONU named after I.I. Mechnykova*, No. 3, V. 21, P. 206–212.

РЕФЕРАТИ РЕФЕРАТЫ ABSTRACTS

УДК 658.15; JEL Classification: M 40

Нестеренко В.Ю., Осьмірко І.В., Синиця Т.В. АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Мета. Формування підходу до аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства на основі визначення факторів впливу та відповідних груп аналітичних показників. *Методика дослідження.* В ході дослідження використовувалися методи аналізу і синтезу, метод логічного аналізу. Інформаційними ресурсами дослідження є наукові видання і матеріали

періодичних видань. **Результати.** Аналізуючи погляди дослідників на визначення сутності фінансової діяльності підприємства, можна виокремити наступні погляди: це діяльність підприємства, спрямована на формування і розподіл фінансових ресурсів; діяльність з фінансового посередництва; діяльність з організації використання фінансових інструментів в умовах підприємства; діяльність по забезпеченню підприємства фінансовими ресурсами; діяльність по мобілізації фінансових ресурсів підприємства задля досягнення визначених власником цілей економічного розвитку підприємства, тощо. Відповідно до сутності фінансово-економічної діяльності підприємства всі фактори впливу на неї можна розділити на наступні види: внутрішні - організаційно-правова форма підприємства, рівень забезпечення сировиною, ефективність системи управління підприємством, ефективність управління ресурсами підприємства, стан матеріально-технічного забезпечення діяльності підприємства, технологічний рівень виробництва, та зовнішні - загально ринкова кон'юнктура, соціально-політичні фактори, природні фактори, вплив податкової системи, рівень інвестиційної привабливості галузі, фінансово-кредитна політика держави. Відповідно до факторів впливу, перелік показників, за допомогою яких має реалізовуватися процес аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства має бути наступним: показники ефективності використання основних засобів: фондоддача, фондомісткість, фондорентабельність; показники ефективності використання матеріальних ресурсів: рентабельність продажів, рентабельність продукції, рентабельність операційної діяльності, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність інвестицій; показники ефективності використання трудових ресурсів: продуктивність праці, трудомісткість продукції, виробіток; показники ефективності використання фінансових ресурсів: показники ділової активності, показники фінансової стійкості, показники ліквідності, показники фінансової рентабельності. **Наукова новизна.** Сформовано узагальнений підхід до аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства відповідно до факторів впливу на неї та обґрунтовано перелік показників її оцінювання. **Практична значущість.** Запропоновані висновки можуть бути використані дослідниками, власниками та керівниками підприємств при формуванні ефективної системи аналізу господарської діяльності підприємства.

Ключові слова: фінансово-економічна діяльність підприємства; аналіз; ефективність; фактори впливу; показники оцінювання.

УДК 658.15; JEL Classification: M 40

Нестеренко В.Ю., Осьмирко И.В., Сеница Т.В. АКТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ АНАЛИЗА ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Цель. Формирование подхода к анализу эффективности финансово-экономической деятельности предприятия на основе определения факторов влияния и соответствующих групп аналитических показателей. **Методика исследования.** В ходе исследования использовались методы анализа и синтеза,

метод логического анализа. Информационными ресурсами исследования являются научные издания и материалы периодических изданий. **Результаты.** Анализируя взгляды исследователей на определение сущности финансовой деятельности предприятия, можно выделить следующие взгляды: это деятельность предприятия, направленная на формирование и распределение финансовых ресурсов; деятельность по финансовому посредничеству; деятельность по организации использования финансовых инструментов в условиях предприятия; деятельность по обеспечению предприятия финансовыми ресурсами; деятельность по мобилизации финансовых ресурсов предприятия для достижения определенных владельцем целей экономического развития предприятия. Согласно сущности финансово-экономической деятельности предприятия все факторы влияния на нее можно разделить на следующие виды: внутренние - организационно-правовая форма предприятия, уровень обеспечения сырьем, эффективность системы управления предприятием, эффективность управления ресурсами предприятия, материально-технического обеспечения деятельности предприятия, технологический уровень производства, и внешние - рыночная конъюнктура, социально-политические факторы, природные факторы, влияние налоговой системы, уровень инвестиционной привлекательности отрасли, финансово-кредитная политика государства. Согласно факторам влияния, перечень показателей, с помощью которых должен реализовываться процесс анализа эффективности финансово-экономической деятельности предприятия должен быть следующим: показатели эффективности использования основных средств: фондоотдача, фондоемкость, фондорентабельность; показатели эффективности использования материальных ресурсов: рентабельность продаж, рентабельность продукции, рентабельность операционной деятельности, рентабельность активов, рентабельность собственного капитала, рентабельность инвестиций; показатели эффективности использования трудовых ресурсов: производительность труда, трудоемкость продукции, выработка; показатели эффективности использования финансовых ресурсов: показатели деловой активности, показатели финансовой устойчивости, показатели ликвидности, показатели финансовой рентабельности. **Научная новизна.** Сформирован обобщенный подход к анализу эффективности финансово-экономической деятельности предприятия в соответствии с факторами влияния на нее и обоснован перечень показателей ее оценки. **Практическая значимость.** Предложенные выводы могут быть использованы исследователями, собственниками и руководителями предприятий при формировании эффективной системы анализа хозяйственной деятельности предприятия.

Ключевые слова: финансово-экономическая деятельность предприятия; анализ; эффективность; факторы влияния; показатели оценки.

UDC 658.15; JEL Classification: M 40

Nesterenko V.Yu., Osmirko I.V., Sinitsa T.V. TOPICAL ASPECTS OF ANALYSIS OF FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITY OF THE ENTERPRISE

Purpose. Formation of a comprehensive approach to the analysis of the effectiveness of financial and economic activities of the enterprise on the basis of determining of the influencing factors and of the relevant groups of analytical indicators. **Methodology of research.** The study used methods of analysis and synthesis, the method of logical analysis. The information resources of the study are scientific publications and periodical materials. **Results.** Analyzing the views of researchers to determine the essence of the financial activities of the enterprise, we can identify the following views: the enterprise activity is aimed for the formation and distribution of financial resources; financial intermediation activities; activities to organize the use of financial instruments in the enterprise; activities to provide the company with financial resources; mobilization activity of the enterprise financial resources for achievement of the purposes of the enterprise economic development which were defined by the owner, etc. According to the essence of financial and economic activity of the enterprise, all influencing factors can be divided into the following types: internal - organizational and legal form of the enterprise, the level of raw materials, efficiency of enterprise management system, efficiency of enterprise resources management, state of logistics, technological level of production, and external - general market conditions, socio-political factors, nature factors, the impact of the tax system, the level of the industry investment attractiveness, financial and credit policy of the state. According to the influencing factors, the list of indicators by which the process of analyzing the effectiveness of financial and economic activities of the enterprise should be as follows: indicators of fixed assets efficiency (capital efficiency, capital intensity, capital profitability); indicators of efficiency of material resources use (profitability of sales, profitability of production, profitability of operating activity, profitability of assets, profitability of own capital, profitability of investments); indicators of efficiency of labor resources use (labor productivity, labor intensity of production, output); indicators of efficiency of financial resources use (indicators of business activity, indicators of financial stability, indicators of liquidity, indicators of financial profitability). **Originality.** The approach to the analysis of efficiency of the enterprise financial and economic activity according to influence factors is formed and the list of indicators of its estimation is proved. **Practical value.** The proposed conclusions can be used by researchers, owners and managers of enterprises at the formation of an effective analysis system of the enterprise economic activity.

Key words: financial and economic activity of the enterprise; analysis; efficiency; factors of influence; evaluation indicators.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Нестеренко Валентина Юріївна – кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, доцент кафедри економіки і підприємництва, м. Харків, Україна; e-mail: valentinaonisiforova@gmail.com; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-9899-8427>. Моб. 099-499-14-28.

Нестеренко Валентина Юрьевна – кандидат экономических наук, доцент, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет, доцент кафедры экономики и предпринимательства, г. Харьков, Украина.

Nesterenko Valentyna – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Kharkov National Automobile and Highway University, Associate Professor at the Department of Economics and Entrepreneurship, Kharkiv, Ukraine.

Осьмірко Інна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, доцент кафедри економічної теорії, фінансів і обліку, м. Харків, Україна; e-mail: i.v.osmirko@hnpu.edu.ua; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-7967-8230>. Моб. 050-60-50-684.

Осьмірко Инна Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, Харьковский национальный педагогический университет имени Г.С. Сковороды, доцент кафедры экономической теории, финансов и учета, г. Харьков, Украина.

Osmirko Inna – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Kharkiv National Pedagogical University named after H.S. Skovoroda, Associate Professor of the Department of Economic theory, Finance and Accounting, Kharkiv, Ukraine.

Синиця Тетяна Валеріївна – кандидат економічних наук, доцент, м. Київ, Україна; e-mail: taliand@ukr.net; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-4384-5607>. Моб. 050-22-87-627.

Синица Татьяна Валерьевна – кандидат экономических наук, доцент, г. Киев, Украина.

Sinitsa Tanya – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Kyiv, Ukraine.